

TIIVISTELMÄ

Lapsibarometri 2020

Lapsibarometri on vuodesta 2016 lähtien vuorovuosittain toteutettu 6-vuotiaiden Suomessa asuvien lasten näkemyksiä ja kokemuksia kartoittava tutkimussarja. Vuoden 2020 Lapsibarometri perustuu 402 lapsen puhelinhaastatteluun ja sen teemana on lapsen hyvä elämä.

Vuoden 2020 Lapsibarometrissa selvitetään, mitä kuusivuotiaat lapset ajattelevat hyvästä elämästä. Mitä hyvään elämään kuuluu ja miten nämä asiat toteutuvat heidän omassa elämässään? Tutkimuksen tiedonkeruu toteutettiin lapsille kohdennetulla kyselyllä, jonka suunnittelemiseksi järjestettiin työpaja. Työpajassa lapset saivat piirrosten avulla kertoa, mitä kuuluu lasten hyvään elämään. Työpajan perusteella tutkimuksen teemoiksi muodostuivat esikoulu, koti, aikuiset, asuinympäristö, myönteinen tunnistaminen, iloa ja pelkoa tuottavat asiat sekä toiveet ja tarpeet.

Lapsibarometrin aineisto kerättiin puhelinhaastatteluilla, jotka toteutettiin kevään ja syksyn 2020 aikana. Aineisto koostuu 402 haastattelusta. Taustatiedot, kuten vanhempien koulutus ja kotitalouden taloudellinen tilanne, kysyttiin lapsen vanhemmalta. Näiden tietojen jälkeen lapsi pyydettiin vastaamaan puhelimesta 10–16 kysymykseen. Vastaajajoukko painotettiin valtakunnallisesti edustavaksi sukupuolen ja asuinalueen osalta. Kyselyaineisto analysoitiin tilastollisin menetelmin ja lasten vastaukset avoimiin kysymyksiin luokiteltiin sisällönanalyysin keinoin.

Tutkimuksen ydintulokset voi tiivistää kolmeen hyvän elämän peruspilariin, jotka lasten vastauksissa painottuivat. Nämä olivat leikki, koti ja ruoka. Leikkiin liittyi vahvasti kavereiden merkitys, kun taas koti yhdistyi perheeseen ja huolenpitoon. Ruoka puolestaan kuvasti lasten näkemystä perustarpeista: elääkseen lapsi tarvitsee ainakin ruokaa. Ruualla, makeisilla ja jäätelöllä herkuttelu yhdistyi nautintoon ja iloa tuottaviin asioihin. Nämä kolme teemaa toistuivat lähes jokaisen kysymyksen vastauksissa. Sekä esikoulussa että kotona kivana asiana pidettiin leikkimistä ja pelaamista, hyvänä asuinpaikkana korostui kodin merkitys, iloa lapsille tuottivat ennen kaikkea leikkiminen ja pelaaminen, perhe, yhdessä oleminen ja kaverit, ja lasten katsottiin tarvitsevan erityisesti ruokaa, leikkiä sekä perhettä ja rakkautta. Kokonaisuutena Lapsibarometrin tulokset kertovat lasten hyvinvoinnin järkipäisestä tavasta hahmottaa hyvää elämää.

Barometri luo varsin myönteisen kuvan kuusivuotiaiden lasten elämästä ja arjesta. Lapsista 40 prosenttia tykkäsi olla esikoulussa aina ja 46 prosenttia ainakin joskus. 50:lle prosentille lapsista koti oli mieluisa paikka aina ja 48:lle prosentille ainakin joskus. Vastaajista kymmenen prosenttia

kertoi, että aikuisilla oli tarpeeksi aikaa olla heidän kanssaan aina ja 82 prosenttia, että ainakin joskus. Kehuja sai 18 prosenttia lapsista usein ja 69 prosenttia ainakin joskus. Lisäksi suurin osa lapsista, 88 prosenttia, osasi kertoa asioista, jotka tekevät heidät iloiseksi. Lapsista kolme prosenttia ei viihdy esikoulussa, eikä yksi prosentti viihdy kotona. Kielteinen kokemus esikoulusta liittyi lasten vastausten perusteella usein kiusaamiseen, johon tulisi puuttua entistä tehokkaammin jo varhaiskasvatuksessa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää myös niihin lapsiin, jotka eivät koe saavansa koskaan tarpeeksi aikaa aikuisilta (6 %) ja jotka eivät saa koskaan kehuja (7 %). Aikuisten ajan ja kehujen puutteesta raportoivat etenkin Helsingin ja Uudenmaan alueella asuvat sekä niiden perheiden lapset, joissa on useita lapsia.

Kun lasten vastauksia tarkasteltiin taustatekijöittäin, ainoa tilastollisesti merkitsevä ero löytyi kysymyksen ”tykkäätkö olla kotona” osalta niiden lasten välillä, jotka asuvat kahden vanhemman kanssa ja jotka asuvat yhden vanhemman kanssa tai kahdessa eri kodissa. Huomattavasti suurempi osa yhden vanhemman kanssa tai kahdessa eri kodissa asuvista lapsista tykkäsi olla kotona aina. Koska näiden lasten osuus koko aineistossa oli melko pieni, ei tuloksesta voida tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Tulos antaa kuitenkin aiheutta todeta, että ydinperhemallin lisäksi on muitakin asuinmuotoja, jotka voivat lapsen hyvinvoinnin ja viihtyvyyden kannalta olla aivan yhtä toimivia ja joissakin tilanteissa jopa toimivampia ratkaisuja. Lisäksi Lapsibarometri antoi viitteitä siitä, että vanhempien korkeamman koulutuksen ja taloudellisen hyväosaisuuden yhteys lasten parempiin elämän edellytyksiin ei ole yksiselitteinen. Esimerkiksi niiden lasten joukossa, joille aikuisilla ei ole koskaan tarpeeksi aikaa, ja jotka eivät koskaan saa kehuja, painottui korkeasti koulutettujen vanhempien osuus. Vastaavasti ne lapset, joiden vanhemmilla ei ole korkeakoulututkintoa tai joiden perhe joutuu harkitsemaan tai tinkimään ostoksista, kertoivat muita useammin tykkäävänsä olla aina kotona.

Lapsibarometriin vastanneiden kuusivuotiaiden viesti lasten vanhemmille, lasten parissa työskenteleville ja päättäjille on selvä: tärkeintä on huolehtia lasten arjen toimivuudesta. Tämä tarkoittaa sitä, että esikoulussa annetaan riittävästi aikaa leikille ja kaverisuhteille. Aikuisten velvollisuutena on huolehtia siitä, ettei ketään kiusata. Myös kotona lapset arvostavat leikkiä ja yhdessä olemista. Tärkeää on etenkin se, että vanhemmilla on tarpeeksi aikaa olla lastensa kanssa ja että lapsia muistetaan kehua pienistä, tavallisista arjen asioista. Aikuisten tehtävänä on huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on turvallinen koti, jossa saa huolenpitoa ja rakkautta. Lisäksi lapset tarvitsevat maittavaa ja ravitsevaa ruokaa ja silloin tällöin hemmottelua, esimerkiksi herkkuja, yhdessä leikkimistä ja leluja.

Avainsanat: Lapset, lapsuus, hyvinvointi, leikki, koti, ruoka, esikoulu, vanhemmat, kaverit, asuinympäristö.